

ENTRE A TERRA DE CHAMOSO E A RIBA DE NEIRA: ORGANIZACIÓN TERRITORIAL (séculos VI a XX) (CONTINUACIÓN)

López Arias, Xaime Félix
Meste, Graduado Social, Licenciado en Dereito,
Profesor de ensino de Adultos (xubilado)
Avogado en exercicio en Sarria

12 . AS PARROQUIAS DO ACTUAL CONCELLO DO CORGO

01

SAN BARTOLOMEU DE ABRAGÁN

(S. XVII) Formaba parte da Xurisdición da Pobra de San Xiao, no Marquesado de Sarria.

1816.- Pertencía á parroquia de Santa María Madalena de Escoureda. A Capela de San Bartolomeu de Abragán era de presentación do Real Mosteiro de Samos, coa soa obriga de tres misas e a administración de Sacramentos. O número de fregueses era de tres veciños no lugar de Abragán. Pertencía á Xurisdición da Pobra de San Xiao.

DICIONARIO MADDOZ/1845). Abragán (San Bartolomeu). Freguesía na provincia, diocese e partido xudicial de Lugo (3 légoas) e concello do Corgo. SITUACIÓN: Non moi distante do río Neira; CLIMA seco; 143 CASAS (¡..!) de medianas comodidades e algo espalladas, constitúen as aldeas de Abragán, Lago e Laguiño; a súa igrexa parroquial (San Bartolomeu) é bastante ampla, e o cemiterio en nada prexudica á saúde pública: o curato é de entrada e de padroado real e eclesiástico; os dezmos percibíaos a extinguida Comunidade de Samos, que se axustaba cos párrocos máis de preto para que administrasen o pasto espiritual: no día desempeña este encargo (en vacante) o Vigairo de Santa María Madalena de Escoureda. O seu termo está enclavado no da antiga xurisdición da Pobra de San Xiao. O TERREO, de mediana calidade e está regado por varios regueiros que levan as súas augas ao citado Neira, é fértil; os CAMIÑOS son veciñais e mal coidados: O CORREO recíbena polo Corgo; PRODUCCIÓN: Centeo, millo, patacas, liño, castañas e algunhas outras froitas e verduras; cría gando de varias especies; POBOACIÓN: 142 veciños (¡..!), 615 almas (¡... !). CONTRIBUCIÓN: Co seu Concello.

(Nota: Hai grandes erros no número de casas, veciños e habitantes).

Censo de 1873

ABRAGÁN.- (aldea: 4 casas habitadas, 1 deshabitada. Total: 5 casas)

COEDO. - (aldea: 2 casas habitadas. Total: 2 casas)

LAGO. - (aldea: 5 casas habitadas, 1 deshabitada. Total: 6 casas)

LAGUIÑO.- (aldea: 3 casas habitadas. Total: 3 casas)

(Total da parroquia: 14 casas habitadas, 2 deshabitadas. Total: 16 casas)

Lugares en 1981: Abragán; Coedo; Lago; Laguiño.

Datos eclesiásticos

(1755) San Bartolomeu de Abragán: Vicaría de provisión do Mosteiro de Samos, que paga ao cura.

(1915) Figura desaparecida como parroquia eclesiástica, e a igrexa vese reducida a Capela baixo a advocación de San Bartolomeu.

Casas

1753 (.....); 1816 (3); 1845 (.....) 1873 (16); 1981 (19)

Poboación:

1840 (¿) 1887 (97) 1900 (101) 1910 (108) 1920 (119) 1930 (112) 1940 (110) 1950 (140) 1960 (86) 1970 (85) 1981 (73) 1991 (68) 1996 (72) 2013 (55).

02

SANTIAGO DE ADAI

F(S. XVII) Era cabeza da Xurisdición da Pobra de Adai, no Marquesado de Sarria.

Campo da feira de Adai (arquivo fotográfico Mario Outeiro)

Catastro Marqués de la Ensenada (1753).- A Vila coñecida como APobra de Adai, era cabeceira da Xurisdición da Pobra de Adai, integrada no Marquesado de Sarria. A parroquia era de Señorío dos Condes de Lemos, que percibían 5 reais e 17 maravedís por dereito de pedido. Estremas da parroquia: Pena de Cachapelo.- Pena da Regueira.- Pena de Porcaxín.- Pena de Raxos.- Pena de Pumariño.- Pena de Monte Vello.- Pena da Laxa Branca.- Pena de Fonte Cachaza.- Pena do Barreiro.- Pena da Chousa de Riba de Neda.- Fonte da Presa de Pedro Álvarez.- Marco da Ponte de Ferradal.- Presa de Don Mateo, río arriba ata a Presa de Cachapelo. Había 22 casas habitadas e unha arruinada e 18 unidades familiares. Actividades: Muíño das Aceas, de 3 rodas, de Francisco Sánchez. 8 colmeas. Escribán: Xoán Cedrón e Valcarce. Siseiro do viño: Xoán Marques. Estanquilleiro: Xoán Marques. Peleteiro: Xoán da Silva.

DICIONARIO MADDOZ (1845).-Vila na provincia, diocese e partido xudicial de Lugo (2 légoas) no Concello do Corgo (1) e capital da extinguida xurisdición do seu nome. SITUACIÓN: En terreo chán e ventilado o seu CLIMA é san; 25 CASAS bastante humildes constitúen esta poboación; a igrexa parroquial (Santiago Apóstolo) ten por anexo a Santa María de Piñeiro; o curato é de entrada e de padroado leigo; o seu curto TERMO non escasea de auga e o TARREO é de mediana calidade; os CAMIÑOS veciñais mal coidados e o CORREO recíbese polo Corgo. PRODUCCIÓN: centeo, millo, nabos, patacas e algunhas legumes; cría gando con especialidade de vacún. Poboación: 26 veciños; 134 almas. CONTRIBÚE co seu Concello .

Censo de 1873

AS ACEAS (*)-(casa/muíño: 2 casas habitadas, 1 casa deshabitada. Total: 3 casas).

ADAI.- (aldea: 28 casas habitadas, 1 casa deshabitada. Total: 29 casas).

Total da parroquia: 30 casas habitadas. 2 casas deshabitadas. Total: 32 casas.

Lugares en 1981.-Adai

Datos eclesiásticos

(1755).Parroquia no Arcipretado de Maestrecolía, teno por anexo a Santa María de Piñeiro.

(1915) Parroquia principal, no Arciprestado de Maestrescolía, tiña por anexo a Santa María de Piñeiro. Poboación: 296 habitantes. Dotación: 850 pesetas,e 236 pesetas de fábrica. Era de padroado leigal do Conde de Lemos. Párroco: Manuel Iglesias Mourenza. Tenente Alcipreste.

Casas

1753 (23); 1845 (25); 1873 (32); 1981 (61)

Poboación

1840 (134) 1887 (158) 1900 (226) 1910 (222) 1920 (230) 1930 (231) 1940 (248) 1950 (251) 1960 (226) 1970 (126) 1981 (118) 1991 (113) 1996 (116) 2013 (73).

03

SANTALLADO ALTO
(SANTALLADO PICATO)

(S. XVII) Era da Xurisdición da Pobra de San Xiao, no Marquesado de Sarria.

Catastro Marqués de la Ensenada (1753).- Era de Señorío dos Condes de Lemos, que percibían 30 ferrados de centeo e 5 reais e medio en cada un ano. Estremas da parroquia: Marco do Cotón.- Castro de Vigo.- Cancela de Albar.- Castro de Castrillón.- Cruz da Lama Grande.- Marco de Audeiro.- Cruz da Lamacova.- Pontón do Crego.- Marco de Cotón. Había 27 casas e 27 unidades familiares. Actividades: Arrieiros de Viño: Domingos Díaz e Antonio Rodríguez. Xuíz da Xurisdición da Pobra de San Xiao: Pedro Sánchez das Seixas.

DICIONARIO MADDOZ (1845) .- Freguesía do partido, diocese e provincia de Lugo (3 légoas) e Concello do Corgo (1 légoa); SITUACIÓN á esquerda no río Neira e preto do camiño de Lugo a Becerreá; CLIMA frío e seco; hai 30 casas distribuídas nos lugares da Casanova, Golás, Airexe, Riazor, Vigo e Vilar; a IGREXA (Santa Olalla) é matriz de San Salvador de Castrillón, e o Curato de entrada e padroado leigo; o seu TERMO confina co anexo, freguesía de San Pedro de Bande e o da antiga xurisdición de Lánacara; o TERREO na extensión de 600 fanegas, so se cultiva en dúas terzas partes e é todo de mediana calidade; os CAMIÑOS locais están mal coidados; o CORREO recíbese no Corgo; PRODUCCIÓN: millo, orxo, trigo, algunhas legumes; hortaliza, patacas e liño; CRÍA gando vacún e algo de lanar e porcos; POBOACIÓN; 29 veciños, e 147 almas.CONTRIBÚE, co seu Concello.

1873

ABELAIRA (*) .-(aldea: 2 casas habitadas, 2 casas deshabitadas. Total: 5 casas)

CASANOVA.- (aldea: 5 casas habitadas, Total: 5 casas)

FONTEBOA.- (casar: 1 casa habitada. Total: 1 casa)

GOLÁS.- (aldeia: 10 casas habitadas, Total: 10 casas)

EIREXE.- (aldeia: 4 casas habitadas, 1 casa deshabitada. Total: 5 casas)

LAMELAS (*).- (casar: 1 casa habitada. Total: 1 casa)

MUIÑO DE SAN XULIÁN (*).- (1 casa deshabitada. Total: 1 casa)

RIAZOR (*).- (aldeia: 2 casas habitadas, 2 deshabitadas. Total: 5 casas)

SANTALLA.- (aldeia: 4 casas habitadas. Total: 4 casas)

VIGO.- (aldeia: 7 casas habitadas, 3 casa deshabitada. Total: 10 casas)

VILAR.- (aldeia: 3 casas habitadas, 1 casa deshabitada. Total: 4 casas)

Total da parroquia: 39 casas habitadas e 10 deshabitadas. Total: 49 casas.

Lugares en 1981.- Casanova, Fonteboa, Golás, Eirexe, Santalla, Vigo, Vilar.

Datos eclesiásticos

(1755).- Curato de Santalla do Picato con San Salvador de Castrillón): Leigal do Conde de Lemos: 1.000 reais.

(1915) Parroquia anexa de Santa María de Vilaleo (Láncara), no Arciprestado de Picato. Poboación: 359 habitantes. Párroco: Manuel Pardo Caldeiro. Coadxutor: Manuel Sobrado Míguez.

Casas

1753 (49); 1845 (30); 1873 (55); 1981 (50)

Poboación

1840 (153 habitantes) 1887 (230) 1900 (156) 1910 (218) 1920 (202) 1930 (201) 1940 (279) 1950 (283) 1960 (223) 1970 (171) 1981 (160) 1991 (154) 1996 (144) 2013 (114)

04

SANTACATARINA DE ANSEÁN

(S. XVII) Era da Xurisdición da Pobra de Adai, no Marquesado de Sarria.

Catastro Marqués de la Ensenada (1753).- Era de Señorío do Conde de Lemos, que percibía 78 reais por vasalaxe e 9 reais por pedido. Estremas da parroquia: Marco de Castrelo- Carballeira do Marco- Balicán da Torre- Encrucilladas do Camiño

Ponte da Torre de Anseán sobre o río Mazandán
(arquivo fotográfico Mario Outeiro)

Francés - Ronfe- Fonte do Xuro- Modorra de Bascuas- Ermida de Santa Isabel- Marco do Camiño Real de Lugo- Cagaboi- Fonte das Uceiras- Pasos do Medio- Arroxo abaixo ata a Fonte de Razoás- Quintián- Marco de Castrelo.- 18 casas e 18 unidades familiares. Actividades: Muíño da Torre, de 2 rodas (Santiago Fernández); Muíño da Torre, de 2 rodas (Inacio do Pacio); Batán da Torre, de Santiago Fernández.- 29 colmeas.- Estanquilleiro: Antonio Fernández: Ferreiro: Antonio López

DICIONARIO MADDOZ (1845) .- Freguesía do partido, diocese e provincia de Lugo (2 légoas e media), Concello do Corgo (3 /4 légoa); SITUACIÓN: nunha chaira con atmosfera despexada e CLIMA san; comprende as aldeas e casas de Barreiro, Corral, Lamapullerira, Mourelle, Peizás, Portela, Quintela, Torre e Vilar, que son sobre 20 CASAS e unha igrexa parroquial (Santa Catarina), cuxo curato é de entrada e de padroado leigo; o TERREO é de terceira calidade e nunha parte inculto; os CAMIÑOS veciñais e abandonados; o CORREO recíbeo por Lugo e O Corgo: PRODUCCIÓN: centeo, patacas, nabos, poucas legumes e froitas, mais abunda en castañas, cría gando vacún e porcos, poucas ovellas e cabras; POBOACIÓN: 31 veciños, 153 almas; CONTRIBÚE: co seu Concello.

Censo de 1873

EIREXE. (aldeia: 1 casa habitada, 1 deshabitada Total: 2 casas)

AVILA(*).- (casar: 1 casa habitada Total: 1 casa)

BARREIRO(*).- (casar: 1 casa habitada Total: 1 casa)

CORRAL.- (aldeia: 5 casas habitadas Total: 5 casas)

LAMAPULLEIRA.- (aldeia: 2 casas habitadas Total: 2 casas)

MOURELLE.- (aldeia: 1 casa habitada, 1 deshabitada Total: 2 casas)

PEIZÁS.- (casar: 1 casa habitada Total: 1 casa)

PORTELA.- (casar: 1 casa habitada Total: 1 casa)

QUINTELA (*). (aldeia: 2 casas habitadas, 1 deshabitada Total: 3 casas)

TORRE. (aldeia: 2 casas habitadas Total: 2 casas)

Total da parroquia; 17 casas habitadas, 3 deshabitadas. Total: 20 casas

Lugares en 1981: Castro; Corral; Lamapulleira; Mourelle; Peizás; Portela; Torre.

Datos eclesiásticos

(1755) Parroquia principal no Arciprestado de Maestrescolía.

(1915) Parroquia principal, no Arciprestado de Farnadeiros, tiña por anexo a San Cosme de Manan de Abaixo. Poboación: 224 habitantes. Dotación: 850 pesetas e 236 pesetas de fábrica. Tornan na presentación a Súa Maxestade e o Conde de Altamira. Párroco: Tomás Escobar Suárez. Rexente: Pedro Fernández Castro.

Casas

1753 (18); 1845 (20); 1873 (34); 1981 (36)

Poboación

1845 (153) 1887 (171) 1900 (180) 1910 (215) 1920 (204) 1930 (173) 1940 (181) 950 (189) 1960 (165) 1970 (105) 1981 (107) 1991 (101) 1996 (93) 2013 (68).

05

SAN PEDRO DE ARXEMIL

(S. XVII) Estaba dividida en tres Coutos: Arxemil, Perliños e Boelle.

Catastro Marqués de la Ensenada (1753).- Estaba formada por tres Coutos independentes entre si: 1. COUTO DE ARXEMIL: pertencía a Agostiño Henriques, de Ourense, que percibía 4 reais de cada veciño, en total 40 reais. 2. COUTO DE PERLIÑOS: de Xosé das Seixas, que non percibía dereitos. 3. COUTO DE BOELLE: era de Señorío dos Condes de Lemos. Estremas da

parroquia: Castro do Palmeiro - Pontón de San Miguel (Ponte de Madeira) - Río enriba ata o Marco da Cruz (+) - Marco da Cerra dos Carrizos - Casa de Alexandre de Neira de Santa María de Piñeiro - Marco Maxeiro - Pena Rodrigo - Marco de Moutoreo - As Grobas - Arroxo do Porto Cabalar - Pena da Laxe do Castro (+) - Marco da Pedra Chantada - Pena do Pozo da Insua - Río enriba ata Carraliños - Castro do Palmeiro. Había 23 casas e 25 unidades familiares. Actividades: Batán: de Alexandre de Neira, presbítero, de Santa María de Piñeiro; Muíño do Batán: de 1 roda, do mesmo dono; Muíño de Laxela, de 1 roda, propiedade do párroco Luís Teixeira. Muíño de Neda, de 1 roda, do presbítero Diego Arias de la Peña. Había 26 colmeas

DICIONARIO MADOZ (1846): Freguesía do partido, diocese e provincia de Lugo (2 légoas e media) e Concello do Corgo (1 légoa). SITUACIÓN en terreo húmido. Comprende os lugares de Arxemil, Boelle, Neda e Perliños; a súa igrexa parroquial (San Pedro) é matriz de Pedrafita e Chamoso; o seu Curato de entrada e de padroado leigo; confina cos seus citados anexos, San Mamede e San Bartolomeu; o TERREO é fértil e regado por varios arrosos que levan as súas augas ao Neira; os CAMIÑOS locais e maos; O CORREO recíbese pola capital do partido; PRODUCCIÓN: centeo, millo, patacas, algunhas legumes e combustible; CRÍA gando vacún, lanar e porcos; hai un mal muíño. POBOACIÓN: 22 veciños, 109 almas. CONTRIBUCIÓN: co seu Concello.

Censo de 1873

ARXEMIL.- (aldeia: 24 casas habitadas, 2 deshabitadas Total: 26 casas)

BOELLE. (aldeia: 3 casas habitadas, 1 a deshabitada Total: 4 casas)

MUIÑO DA PEDRA (*).- (1 casa deshabitada. Total: 1 casa)

MUIÑO DE TALLOS (*).- (1 casa deshabitada. Total: 1 casa)

NEDA.- (casa: 1 casa habitada. Total: 1 casa)

PERLIÑOS (*).- (aldeia: 3 casas habitadas. Total: 3 casas)

Total da parroquia; 31 casas habitadas e 5 deshabitadas. Total: 36 casas. Lugares en 1981.- Arxemil ; Boelle ; Neda ; San Martiño.

Datos eclesiásticos.

(1755) Parroquia principal no Arciprestado de Mestrescolía. Tiña por anexos a San Bartolomeu de Chamoso e San Miguel de Pedrafitas.

(1915) Parroquia principal, no Arciprestado de Maestrescolía, tiña por anexo a San Miguel de Pedrafitas. Poboación: 375 habitantes. Dotación: 850 pesetas e 236 pesetas de fábrica. Tornaban na presentación a Súa Maxestade e o dono do vínculo de Arxemil e Pedrafitas. Párroco: Xesús Pérez Gómez. Rexentaba tamén a Capela de San Bartolomeu.

Casas

1873 (23); 1846 (22); 1873 (36); 1981 (40)

Poboación

1840 (109), 1887 (210), 1900 (190), 1910 (199), 1920 (170)

1930 (205), 1940 (203), 1950 (210), 1960 (220), 1970 (150)

1981 (129), 1991 (93), 1996 (90), 2013 (78)

06

SAN FIZ DE BERGAZO

(S. XVII) Pertencía á Xurisdición da Pobra de Adai, no Marquesado de Sarria.

Catastro Marqués de la Ensenada (1753).- Señorío da Condessa de Lemos, que percibía 64 reais por vasalaxe e 5 reais de pedido. Estremas da parroquia: Marco do Carballo Redondo - Fonte de Laxes - O Escallo - Arroxo dos Pasos da Olga - Arroxo abaixo ata o Porto das Virtudes - Pasos do Pontido - Fonte da Veiga de Lamas - Marco da Lagoa Vella - Fonte do Pixigueiro baixo da Casa de Xoán Díaz de Serín e a carón da Casa de Pedro Chantres ata o Marco do Carballo Redondo. 14 casas e 14 unidades familiares. Actividades: Xastre: Xoán García. Zapateiro: Antonio López. Peliteiro: Xoán Díaz. Arrieiros: Pedro Villalba, Pedro Barbeiro. Taberna, do común dos veciños, servida por Antonio Barbeiro.

DICIONARIO MADDOZ (1846). -Freguesía do partido, diocese e provincia de Lugo (1 légoa e 3/4) e Concello do Corgo (media légoa); SITUACIÓN: á marxe dun dos afluentes do Miño; con CLIMA san; ten 14 CASAS que forman unha soa poboación, a igrexa parroquial (San Fiz) é anexo da de San Xoán do Corgo; o TERREO participa de monte, pouco arborado e chans e abas de boa calidade, destinadas ao cultivo; os CAMIÑOS son de

travesío e mal coidados; e o CORREO recíbese pola capital da provincia; PRODUCCIÓN: centeo, patacas, aveia, millo, poucas legumes e trigo; cría gando vacún, lanar e cabras; hai caza e algunha pesca. POBOACIÓN: 23 veciños, 169 almas; CONTRIBÚE: co seu Concello. É patria de D. Felipe Antonio Gil de Taboada, arcebispo que foi de Tarragona.

Censo de 1873

BERGAZO.- (aldea: 16 casas habitadas, 1 deshabitada Total: 17 casas)

SERÍN.- (casar: 1 casa habitada Total: 1 casa)

Total da parroquia; 17 casas habitadas e 1 deshabitada. Total: 18.

Lugares en 1881: Bergazo; Serín.

Datos eclesiásticos

(1755) Parroquia anexo de San Xoán do Corgo, no Arciprestado de Maestrescolía.

(1915) Parroquia anexa de San Xoán do Corgo, no Arciprestado de Farnadeiros. Poboación: 135 habitantes.

Casas

1753 (14); 1846 (14); 1873 (18); 1981 (27)

Poboación

1840 () 1887 (118) 1900 (126) 1910 (123) 1920 (108) 1930 (97) 1940 (94) 1950 (137) 1960 (110) 1970 (76) 1981 (84) 1991 (69) 1996 (68) 2013 (50).

07

SANTA MARIÑADE CABREIROS

(S. XVII) Pertencía á Xurisdición da Pobra de Adai, no Marquesado de Sarria.

Catastro Marqués de la Ensenada (1753).- Era de Señorío dos Condes de Lemos, que percibían 39 reais por vasalaxe e 4 reais e 8 maravedís por pedido. Estremas da parroquia: Pedra Chantada - Pena Conga do Queiño - Monte Cadrón - Rega da Fervosa - Fonte de Albite - Pena Forcada - Abeledo - Camiño de Cachamonde - Arroxo do Bocelo arriba ata o Queiño - Pedra Chantada. 12 casas e 12 unidades familiares. Actividade: 3 colmeas.

DICIONARIO MADDOZ (1846).- Freguesía do partido, diocese e provincia de Lugo (1 légoa e media) e Concello do Corgo (media légoa); SITUACIÓN: preto do camiño ou estrada xeral de Castela a Lugo; con boa ventilación e CLIMA san;

comprende os lugares de Bocelo, Cabreiros, Santa Mariña e Vilagamelle, que reúnen 16 CASAS de poucas comodidades; a igrexa parroquial (Santa Mariña) é anexo de San Fiz de Paradela, distante un cuarto de légoa; o TERMO confina polo N. co de Santo André de Chamoso; polo L., con San Cristovo e Santo André do mesmo nome; ao S. con Manán de Arriba e polo O. con Santiago de Laxosa; hai fontes de boas augas e dous arrosos que levan o seu curso ao Leste e se unen ao río Mazandán que correndo ao Sur pasa por Portomarín (¿Manán?); os CAMIÑOS locais e maos chegan á indicada Estrada de Castela; o CORREO recíbese por Lugo; PRODUCCIÓN: centeo, patacas, trigo, millo, legumes, nabos,

Sartegos de Cabreiros (arquivo fotográfico Mario Outeiro)

castañas, liño e algunhas froitas; cría gando preferindo o vacún e porcos, e pouca caza; INDUSTRIA: a agrícola e varios artesáns; POBOACIÓN: 15 veciños, 92 almas; CONTRIBÚE: co seu Concello.

1873

BOCELO.- (aldeia: 5 casas habitadas. Total: 5 casas)

CABREIROS.- (aldeia: 7 casas habitadas. Total: 7 casas)

SANTA MARIÑA (*).- (aldeia: 1 casa habitada. Total: 1 casa)

VILAGAMELLE.- (aldeia: 5 casas habitadas. Total: 5 casas)

Total da parroquia; 18 casas habitadas. Total: 18

Lugares en 1981: Bocelo; Cabreiros, Carretera; Vilagamelle.

Datos eclesiásticos

(1755) Parroquia anexo de San Fiz de Paradela no Arciprestado de Farnadeiros

(1915) Parroquia anexo de Santiago de Laxosa, no Arciprestado de Farnadeiros. Poboación: 144 habitantes.

Casas

1753 (12); 1846 (18); 1873 (19); 1981 (15)

Poboación

1846 (92) 1887 (94) 1900 (125) 1910 (104) 1920 (105) 1930 (96) 1940 (105) 1950 (119) 1960 (82) 1970 (43) 1981 (42) 1991 (63) 1996 (65) 2013 (104)

08

SAN XULIÁN DE CAMPELO

(S. XVII) Pertencía á Xurisdición da Pobra de Adai, no Marquesado de Sarria.

Catastro Marqués de la Ensenada (1753).- Era de Señorío dos Condes de Lemos, que percibían 90 reais e 20 maravedís por vasalaxe e 8 reais e 26 maravedís por pedido. Estremas da parroquia: Marco do Escairo a carón da Casa de Tomás Tallón de Vilamarín.- Lagoa do Bao - Pena do Lodeiro - Arroxo de Porta - Pasos de Santa Marta - Paso do Escairo - Fonte de Laxes - Marco de Carballo Redondo - Arroxo de Porto da Fonte - Marco do Escairo de Lidor . 17 casas e 17 unidades familiares. Actividades: Taberna, arrendada polos veciños a Pedro de Neira e Balboa, de San Xoán do Corgo; Traficante de bois para Castela: Gregorio de Otero; Siseiro do viño: Pedro de Neira.

DICIONARIO MADDOZ (1846).- Freguesía do partido, diocese e provincia de Lugo (2 légoas) e Concello do Corgo (1/ 4 de légoa); SITUACIÓN: nunha chaira con boa ventilación e CLIMA temperado e san; comprende os lugares de Campelo, Rioseco e Vilamarín, que reúnen 19 CASAS de poucas comodidades; a igrexa principal (San Xulián) é anexo de Santa María de Queizán, o cemiterio está no adro da igrexa e en nada prexudica á saúde pública; o TERMO confina por N. coa súa matriz, por L. con Santiago de Fonteita, por S. con San Xoán do Corgo e polo O. con San Fiz de Bergazo; nos indicados lugares de Risoseco e Vilamarín hai fontes de boa auga e báña o arroio chamado Lavadoira, que ten a súa orixe en Fonteita, na Veiga do Bao e Agra de Rexoá, e diríxese ao Corgo; o TERREO é areoso e de boa calidade, e os seus montes denominados Lomba, Outeiro, Cotón de Ludeiro, Pena Carballosa, Pena do Rei, Lamela, Pena do Lobo e Pena da Pascua son de curta extensión e pouco poboados; hai soutos de propiedade particular poboados de carballos e castiñeiros e devesas de

pasto de boa calidade e tamén de propiedade particular; os CAMIÑOS: veciñais e en estado regular e o CORREO recíbese de Lugo; PRODUCCIÓN: centeo, millo, patacas, castañas, landras, fabas, legumes, herba e combustible; cría gando vacún, porcos, ovellas e cabras; hai caza de lebres, perdices e outras aves. INDUSTRIA: a agrícola e algúns teares; o COMERCIO consiste na venda do sobranse das súas colleitas nos mercados de Lugo, Adai, Castroverde e Sobrado, e importación dos produtos dos que carecen; POBOACIÓN: 19 veciños, 96 almas; CONTRIBÚE: co seu Concello.

Censo de 1873

CAMPAS (*).- (aldea: 2 casas habitadas. Total: 2 casas)

CAMPELO.- (aldea: 10 casas habitadas, 1 deshabitada. Total: 11 casas)

ESCAIRO (*).- (aldea: 1 casa habitada, 1 deshabitada Total: 2 casas)

RIOSECO.- (aldea: 7 casas habitadas, 1 deshabitada. Total: 8 casas)

SAN XULIÁN (*).- (aldea: 1 casa habitada, 1 deshabitada. Total: 2 casas)

VALADOS (*).- (aldea: 2 casas habitadas, 2 deshabitadas. Total: 4 casas)

VILAMARÍN. (aldea: 2 casas habitadas, Total: 2 casas)

Total da parroquia: 25 casas habitadas. 6 deshabitadas. Total: 31 casas.

Lugares en 1981: CAMPELO; RIOSECO; VILAMARÍN.

Casas

1753 (17); 846 (19); 1873 (31); 1981 (29)

Datos eclesiásticos

(1915) Parroquia anexa de Santa María de Queizán, no Arciprestado de Maestrescolía tiña a Capela de Santa Mariña. Poboación: 135 habitantes. Párroco: Maximino Gayoso Varela.

Poboación

1846 (96) 1887 (123) 1900 (133) 1910 (97) 1920 (146) 1930 (160) 1940 (152) 1950 (156) 1960 (136) 1970 (106) 1981 (104) 1991 (97) 1996 (93) 2013 (79)

09

SANTIAGO DE CAMPOSO

S. XVII) Pertencia á Xurisdición da Pobra de San Xiao, no Marquesado de Sarria.

Catastro Marqués de la Ensenada (1753).- Señorío dos Condes de Lemos, que percibían 52 reais por vasalaxe. Estremas da parroquia: Pena de Cortes - Río de Mazandán. Freixo de Patricio - Cancela de Rodís - Castiñeiro de Cañón - Escairo de Camposo - Pena de Cortes. 15 casas e 15 unidades familiares. 28 colmeas.

1816.- Era parroquia anexo de San Xoán de Cela, no Arciprestado de Sarria. A Igrexa tiña unha renda de 23 ferrados de pan centeo. Tiña 14 veciños no lugar de Laxes. Os escolantes ían á escola de Cela. Era da Xurisdición da Pobra de San Xiao.

DICIONARIO MADDOZ (1846).- Freguesía do partido, diocese e provincia de Lugo (3 légoas) e Concello do Corgo (1 légoa); SITUACIÓN: En paraxe bastante cha e enriba da ribeira dereita do río Neira, con boa ventilación e CLIMA temperado; comprende as aldeas de Camposo e Laxes, que reúnen 18 CASAS de poucas comidades se se exceptúa a do Señor que leva o nome desta última poboación; hai ESCOLA TEMPORAL; a igrexa parroquial (Santiago) é matriz de San Xoán de Cela e San Pedro de Maceda, cuxo curato é de primeiro ascenso e de padroado leigo; o cemiterio, amplo e inmediato á igrexa en nada prexudica á saúde pública; o TERMO confina polo N. con San Miguel de Lapío; polo L. co indicado anexo de Maceda; polo S. co río Neira que é límite do partido e polo O. co outro anexo de San Xoán de Cela, estendéndose de N. A S. preto dun cuarto de legua e de L. a O. máis dun cuarto: no nomeado lugar de Laxes hai unha fonte con canos, outra máis abaixo

Igrexa de Camposo (arquivo fotográfico Mario Outeiro)

de propiedade particular e varios mananciais de boas augas, mais en estado de abandono; báñaa por Leste o río Tordia que se xunta co citado Neira que baixa da Pobra de San Xiao, pasando por Campelo en dirección de L. a O. facendo límite desta parroquia e o partido, cruza o Tórdea unha ponte de madeira, máis abaixo de Laxes e o Neira a do seu nome na parroquia de Cela; o TERREO é vizoso e ameno; o monte denominado Penas do Cañón e outros de pouca extensión encóntanse poboados de combustible; ten varios soutos poboados de castiñeiros e carballos, de propiedade particular, como o son moitas e boas devesas e non escasean os prados artificiais de superior calidade; o CAMIÑO que dende Lugo se dirixe a Sarria encóntase en bo estado e o CORREO recíbese da estafeta da Pobra de San Xiao; PRODUCCIÓN: centeo, trigo, millo, patacas, castañas, liño, froitas, legumes e nabos; cría gando vacún, porcos, cabalos e ovellas; hai caza de lebres, perdices e outras aves e pescan troitas, anguías e peixes; INDUSTRIA: a agrícola, a arrearía, dous muíños fariñeiros e varios teares; o COMERCIO consiste na venda de gando e sobrantes da colleita nos Mercados do Páramo, Sobrado e Adai; POBOACIÓN: 18 veciños, 103 almas; CONTRIBÚE: co seu Concello.

Censo de 1873

CAMPOSO.- (aldeia: 4 casas habitadas, 1 casa deshabitada. Total: 5 casas)

LAXES.- (aldeia: 13 casas habitadas. Total: 13 casas)

Total da parroquia: 17 casas habitadas. 1 deshabitada. Total: 18 casas.

Lugares en 1981: CAMPOSO; LAXES

Casas

1753 (15); 1846 (18); 1873 (18); 1981 (23)

Datos eclesiásticos

(1755) Parroquia principal no Arciprestado de Sarria, formaba Curato con San Xoán de Cela e San Pedro de Maceda. Era de padroado leigal do Conde de Lemos. Renda: 4.000 reais.

(1915) Non figura como Parroquia.

Poboación

1840 (103) 1887 (133) 1900 (58) 1910 (109) 1920 (134) 1930 (118) 1940 (146) 1950 (170) 1960 (87) 1970 (74) 1981 (63) 1991 (69) 1996 (65) 2013 (39)

SAN SALVADOR DE CASTRILLÓN

(S. XVII) Pertencía á Xurisdición da Pobra de Sarria no Marquesado de Sarria.

Catastro Marqués de la Ensenada (1753).- Era de Señorío dos Condes de Lemos, que percibían 71 reais por vasalaxe e 22 de pedido. Estremas da parroquia: Ponte de Madeira de Franqueán - Porto dos Refes - Río da Tórdea - Ribeira de Lidor - Río arriba ata as Nabeiras de Vilachá - Veigas do Medio - Porto das Veigas de Serín - Marco da Cruz do Pereiro - Pena Redonda - Pena da Veiga - Ponte de Franqueán. 14 casas e 14 unidades familiares - Actividades: Arrieiros: Antonio da Silva, Francisco Valcarce, e Xoán Ferreiro.

DICIONARIO MADDOZ (1847).... (datos de antes de 1840).- Freguesía do partido, diocese e provincia de Lugo (3 légoas) e Concello do Corgo (media légoa); SITUACIÓN en terreo desigual con boa ventilación e CLIMA temperado e san; comprende os lugares de Castrillón, Fontoira e Lidor, que serán 15; CASAS de pouca calidade; a igrexa parroquial (San Salvador) é anexo de Santalla do Alto; o TERMO confina polo N. con Santa María de Franqueán, do Partido de Sarria, polo S. con Santiago de Gomeán; e polo O. co indicado Concello, estendéndose de N. a S. un cuarto de légoa e algo máis de L. a O.; hai varios mananciais de boa auga; ademais báñaa o río Tórdea que trae orixe de Vilabade, recibindo no seu curso varios arroyos que baixan da Frairía, Masoucos e Furís; o citado río é vadeable nalgúns puntos; o TERREO é de mediana calidade; ten paraxes de monte de boa calidade e outros de pouca utilidade; soutos poboados de carballos, chopos e castiñeiros; devesas de pastos e excelentes prados naturais, con especialidade na

Carballeira, castro e capela románica de Castrillón (arquivo fotográfico Mario Outeiro)

ribeira do indicado río; os CAMIÑOS veciñais encóntranse en regular estado e o CORREO recíbese de Sobrado do Picato ou de Lugo; PRODUCCIÓN: centeo, patacas, fabas, nabos, castañas, algunha froita, liño, trigo, millo, legumes e hortaliza; cría gando vacún, porcos, ovellas e cabalos; hai caza de lebres, perdices e outras aves de monte e pouca pesca; o COMERCIO redúcese á venda do sobrante da colleita e algún gando nos Mercados de Lugo, Sobrado e Adai POBOACIÓN: 18 veciños, 108 almas; CONTRIBÚE : co seu Concello.

Censo de 1873

CASTRILLÓN.- (aldea: 5 casas habitadas, 1 casa deshabitada. Total:6 casas)

FONTOIRA.- (aldea: 7 casas habitadas. Total: 7 casas)

LIDOR.- (aldea: 5 casas habitadas, 1 casa deshabitada. Total: 6 casas)

PEDRADREITA.- (aldea: 2 casas habitadas. Total: 2 casas)

SISTO(*).- (aldea: 2 casas habitadas. Total:2 casas)

Total parroquia: 21 casas habitadas. 2 deshabitadas. Total; 23 casas.

Lugares en 1981: CASTRILLÓN; FONTOIRA; LIDOR; MESÓN DO CALDEIRO; PEDRADREITA.

Casas

1753 (14); 1840 (15); 1873 (23); 1981 (34); 1996 (34)

Datos eclesiásticos

(1755) Anexo de Santalla de O Picato (agora Santalla do Alto), no Arciprestado de O Picato.

(1915) Non figura como Parroquia .

Poboación

1840 (108) 1887 (131) 1900 (.....) 1910 (142) 1920 (158) 1930 (137) 1940 (172) 1950 (176) 1960 (114) 1970 (94) 1981 (87) 1991 (91) 1996 (81) 2013 (73)

11

SAN XOÁN DE CELA

(S. XVII) Pertencía á Xurisdición da Pobra de San Xiao, no Marquesado de Sarria.

Catastro Marqués de la Ensenada (1753).-

Señorío dos Condes de Lemos, que percibían 150 reais por vasalaxe. Estremas da parroquia: Camiño Real de Cañón - Ponte de Neira - Seixo Branco - da Veiga Pequena a Pozo do Xuste e Camiño Real do Cañón. 35 casas e 35 unidades familiares. Muíño da Acea, de 3 rodas (Diego de Bande). Taberna, a carón da Ponte de Neira, era do común dos veciños e estaba arrendada. Portaxe: O paso pola Ponte de Neira, agás para os veciños da Xurisdición da Pobra de San Xiao, supoñía pagar dereitos por carros, cabalerías, etc. A Condesa de Lemos tiña arrendado este dereito en 200 reais ao ano, e estando arruinada a Ponte os arranxos corrían de conta da Provincia de Lugo. Actividades: Zapateiros: Bernardo de Cela, Xosé López e Pablo López. Teceláns: Francisco de Relos e Miguel Fernández.

1816.- Era parroquia matriz e tiña por anexos Santiago de Camposo e San Pedro de Maceda, no Arciprestado de Sarria. Renda da Igrexa: 50 ferrados de centeo e 4 reais (igreja e capelanía) . Había unha Confraría do Santísimo. Tiña 30 veciños nos lugares de A Rañoá, A Ponte, Reconco e Pacios. Había a Capelanía de San Diego fundada por Diego Arias, cura que fora do beneficio, con pensión dunha misa. Tiñan escola paga polos pais dos escolantes. Pertencía á Xurisdición da Pobra de San Xiao.

DICIONARIO MADDOZ (1847) .- Freguesía do partido, diocese e provincia de Lugo (3 légoas) e Concello do Corgo (media légoa); SITUACIÓN: nunha chaira, aínda que desigual, á dereita do río Neira con boa ventilación e CLIMA temperado e san; comprende os lugares de Cela, Pacios, Rañoá e Reconco, que reúnen 29 casas de poucas comodidades; hai unha ESCOLA TEMPORAL, que a pagan os pais dos estudantes; a igrexa parroquial (San Xoán) é anexo de Santiago de Camposo; o cemiterio está inmediato á igrexa, mais non prexudica a saúde pública; o TERMO confina polo N. coa freguesía de Lapío e coa citada matriz; polo L. con esta última; polo Sur coa Ponte de Neira; e polo O. con San Pedro de Cerceda; estendéndose de N. a S. un cuarto de légoa e un cuarto de L. a O.; ten fontes de boa auga e báñaa o indicado río Neira, que corre de L. a O. ata se unir ao Miño; crúzao unha estreita ponte con catro arcos de cantaría, que dá paso ao camiño que vai de Lugo a Monforte; o TERREO é húmido, areoso e bastante produtivo; O Monte de Lamalonga e outros de curta extensión, cuxo nome levan aos lugares onde están situados, escasean de arboredo; ten soutos de castiñeiros,

bos pastos e prados; o CAMIÑO que se dixo vai dende a Ponte Neira a Castroverde, encóntrase en mal estado e o CORREO recíbese por Lugo; PRODUCCIÓN: centeo, patacas, millo, castaña, algún trigo, orxo, liño, legumes e nabos; cría gando vacún, porcos e ovellas; hai caza de lebres e perdices, e pescan troitas e anguías; INDUSTRIA: a agrícola e dous muíños fariñeiros; POBOACIÓN: 20 veciños, 149 almas; CONTRIBÚE: co seu Concello.

Censo de 1873

A ACEA (*).- (aldea: 1 casa habitada, 1 casa deshabitada. Total: 2 casas)

CELA.- (aldea: 2 casas habitadas, 1 deshabitada. Total: 3 casas)

MUIÑOS DE TRIGARVÍA.- (muíño: 2 casas deshabitadas. Total: 2 casas)

PACIOS.- (aldea: 15 casas habitadas. Total: 15 casas)

PALLOTA (*).- (1 casa habitada. Total: 1 casa)

PONTE DE NEIRA.- (aldea: 4 casas habitadas, 2 deshabitadas. Total: 6 casas)

RAÑOÁ.- (aldea: 4 casas habitadas, 1 deshabitada. Total: 5 casas)

RECONCO. (aldea: 13 casas habitadas. Total: 13 casas)

Total da parroquia: 40 casas habitadas. 7 deshabitadas. Total: 47 casas.

Lugares en 1981: CELA; PACIOS; PEDREGÁS; PONTE DE NEIRA; RAÑOÁ; RECONCO

Casas

1753 (35); 1847 (29); 1873 (47); 1981 (51).

Datos eclesiásticos

(1755) Parroquia anexa de Santiago de Camposo no Arciprestado de Sarria, formaba Curato tamén con San Pedro de Maceda. .

(1915) Parroquia anexa de San Pedro de Cerceda, no Arciprestado de Farnadeiros. Poboación: 282 habitantes. Párroco: Antonio Vila González.

Poboación

1840 (149) 1887 (225) 1900 (213) 1910 (247) 1920 (272) 1930 (258) 1940 (265) 1950 (258) 1960 (225) 1970 (158) 1981 (154) 1991 (138) 1996 (118) 2013 (104)

12

SAN PEDRO DE CERCEDA

(S. XVII) Pertencia á Xurisdición da Pobra de San Xiao, no Marquesado de Sarria.

Catastro Marqués de la Ensenada (1753).- Señorío da Condesa de Lemos, que percibía 140 reais por vasalaxe. Estremas da parroquia: Pena do Corvo no río Miño - Pena do Castelo - Castro da Bacariza - Marco de Pedrouzos - Medorra da Rañoá - Río Neira abaixo - Pena do Corvo. 27 casas e 27 unidades familiares. 40 colmeas. Zapateiro: Xoán da Costa. Xastre: Francisco Díaz. Tecelán: Domingos Manán. Tecelá: Inés Mourenza.

DICIONARIO MADDOZ (1847).- Freguesía do partido, diocese e provincia de Lugo (3 légoas) e Concello do Corgo (1 légoa e media); SITUACIÓN: nunha chaira, aínda que desigual, á dereita do río Neira, con boa ventilación e CLIMA temperado e san; comprende os lugares de Carpanzal, Cerceda e Veiga que reúnen 28 CASAS, sendo de notar a do Sr. Ponte de Neira; hai ESCOLA TEMPORAL; a igrexa parroquial (San Pedro) é matriz de Santalla de Quinte; o curato de entrada e padroado leigo e eclesiástico; o cemiterio está no adro da igrexa, mais en nada prexudica á saúde pública; o TERMO confina polo N. con Santo Estevo de Farnadeiros; polo L. con San Xoán de Cela; polo S. co indicado río Neira; e polo O. co río Miño; estendéndose de N. a S. un cuarto de légoa, e igual distancia de L. a O.; báñana o indicado río Neira que corre de L. a O. a se xuntar co Miño e este vai de N. a S. ; o TERREO é húmido e areoso, mais bastante produtivo; o Monte de Lamas de Lapío está pouco poboado; abonda nos soutos o arboredo de carballos e castiñeiros que presentan unha fermosa vista e non escasean os excelentes pasteiros e prados; o CAMIÑO que vai de Lugo a Monforte pola Ponte Neira encóntrase en estado regular e o CORREO recíbese de Lugo ou da estafeta da Pobra; PRODUCCIÓN: centeo, millo, trigo, patacas, castañas, liño, nabos, legumes e fabas; cría gando vacún, porcos, cabalos e ovellas; hai caza de perdices e lebres, e pescan troitas e anguías; INDUSTRIA: redúcese á venda dalgún gando e sobran da colleita nos Mercados do Páramo, Lugo, Sobrado e Adai; POBOACIÓN: 28 veciños, 149 almas; CONTRIBÚE: co seu Concello.

Censo 1873

EIREXE (*).- (1 casa habitada, 1 casa deshabitada. Total: 2 casas)

BARRIO (*).- (1 casa habitada Total: 1 casa)

CAMPO REDONDO (*).- (aldeia: 2 casas habitadas. Total: 2 casas)

CARDEXO.- (aldeia: 3 casas habitadas Total: 3 casas)

CARPANZAL. (1 casa habitada Total: 1 casa)

CIMA DE VILA (*).- (aldeia: 6 casas habitadas. Total: 6 casas)

PACIO (*).- (aldeia: 2 casas habitada Total: 2 casas)

PUMARELLE (*). (aldeia: 4 casas habitadas, 1 deshabitada. Total: 5 casas)

VEIGA. (aldeia: 6 casas habitadas. Total: 6 casas)

Total da parroquia: 26 casas habitadas. 2 deshabitadas. Total: 28 casas.

Lugares en 1981: CERCEDA, CARDEXO; CARPANZAL; CERCEDA; VEIGA

Casas

1753 (27); 1847 (28); 1873 (28); 1981 (41); 1996 (41)

Datos eclesiásticos

(1915) Parroquia principal, no Arciprestado de Farnadeiros, tiña por anexo a San Xoán de Cela. Poboación: 198 habitantes. Con casa Retoral. Dotación: 850 pesetas, e 236 pesetas de fábrica. Había a Capela de San Roque de propiedade particular. Párroco: Antonio Vila González, Tenente Alcipreste.

Poboación

1847 (149) 1887 (122) 1900 (202) 1910 (194) 1920 (205) 1930 (204) 1940 (207) 1950 (215) 1960 (202) 1970 (129) 1981 (101) 1991 (117) 1996 (113) 2013 (88)

13

SAN XOÁN DO CORGO

(S. XVII) Pertencía á Xurisdición da Pobra de Adai, no Marquesado de Sarria.

Catastro Marqués de la Ensenada (1753).- Era de Señorío dos Condes de Lemos, que percibían 104 reais por vasalaxe e 9 reais e 17 maravedís por pedido. Estremas da parroquia: Marco da Pereira.- Fonte de Serín baixo da Casa de Xoán Díaz.- Rega da Traíña.- Lagoa Vella.- Veiga de Lamas.- Marco de Tras da Agriña de Lamas.- Escairo do Conde.-

Pasos de Lama Longa.- Aira Río.- Chanide.- Arroxo abaixo a Garandelas.- Marco do Seixo Branco.- Modorra da Carballeira de Bascuas.- Poza dos Labancos.- Modorra do Corgo.- Marco da Pereira. Había 21 casas e 22 unidades familiares. Actividades: Muíño do Corral, de unha roda, propiedade de Xoán Díaz; Muíño de Cerderpoa, de unha roda, de Xosé Fernández, de Santo André de Chamoso.- 21 colmeas. Xuíz: Xoán Valcarce. Arrieiro: Pedro Valcarce.

DICIONARIO MADDOZ (1847) .- Freguesía do partido, diocese e provincia de Lugo (2 légoa) e Concello do que é capital; SITUACIÓN: nunha chaira riba da estrada xeral de Castela á Coruña, con boa ventilación e CLIMA frío, pero san; comprende os lugares do Corgo, Ferreiros, Guimarás, A Caseta, O Teso, Portela, Santa Eufemia, Sendín e Serín, que reúnen 38 CASAS, entre as que destaca a do Corgo, e as demais de mediana construción; a igrexa parroquial (San Xoán) é matriz de San Cristovo de Chamoso e San Fiz de Bergazo; o curato de entrada e padroado leigo; o cemiterio está no adro da igrexa e en nada prexudica á saúde pública; o TERMO confina polo N. co indicado anexo de Bergazo e lugar de Rioseco; polo L. con Folgoso e Santiago de Gomeán; polo S. con Santo André de Chamoso, Santa Catarina de Anseán e Santa María de Marei; e polo O. co indicado anexo de San Cristovo de Chamoso; estendéndose de N. a S. un cuarto de légoa e media légoa de L. a O.; abonda de fontes de boa auga e báñaa o arroio denominado de Mazandán, o que ao pouco toma o nome de río de Mera, que desauga no Tórdia; crúzao unha ponte dun só arco na estrada; o TERREO é areoso e seco, máis produtivo e o Monte denominado Corgo está pouco poboado; hai boas devesas, pasteiros e prados con algún arboredo de carballos,

Interior da igrexa de San Xoan do Corgo

castiñeiros e froiteiras; o CAMIÑO ou estrada xeral que pasa polo medio da freguesía, así como os veciñais, encóntranse en estado regular e o CORREO recíbese de Lugo; PRODUCCIÓN: centeo, trigo, millo, patacas, fabas e toda clase de legumes, liño, orxo, nabos e hortalizas de todas clases; cría gando vacún, porcinos, cabalos, mulas e ovellas; cazan lebres, perdices e outras aves do monte; INDUSTRIA: a agrícola e un muíño fariñeiro; POBOACIÓN: 38 veciños, 198 almas; CONTRIBÚE: coas demais freguesías que forman o Concello.

Censo 1873

ALTO (DE GOMEÁN).- (aldea: 6 casas habitadas, 1 deshabitada. Total: 7 casas)

CASETA (*).- (aldea: 2 casas habitadas. Total: 2 casas)

O CORGO.- (aldea: 3 casas habitadas, 1 deshabitada. Total: 4 casas)

FERREIROS (*).- (aldea: 7 casas habitadas. Total: 7 casas)

GÁNDARA (*).- (1 casa habitada. Total: 1 casa)

GUIMARÁS.- (aldea: 8 casas habitadas, 1 deshabitada. Total: 9 casas)

REBALDERÍO (*).- (aldea: 3 casas habitadas. Total: 3 casas)

SANTA EUFEMIA (*).- (aldea: 2 casas habitadas. Total: 2 casas)

SENDÍN.- (aldea: 2 casas habitadas. Total: 2 casas)

SERÍN.- (aldea: 4 casas habitadas. Total: 4 casas)

TESO.- (aldea: 3 casas habitadas, 1 deshabitada. Total: 4 casas)

Total parroquia: 41 casas habitadas, 4 deshabitadas. Total: 45 casas.

Lugares en 1981: ALTO DE GOMEÁN; CORGO; GUIMARÁS; SENDÍN; SERÍN; TESO.

Casas

1753 (21); 1846 (38); 1873 (45); 1981 (42)

Datos eclesiásticos

(1915) Parroquia principal, no Arciprestado de Farnadeiros, tiña por anexos a San Fiz de Bergazo e San Cristovo de Chamoso. Poboación: 425 habitantes. Tiña Casa Retoral. Dotación: 900

pesetas e 332 pesetas de fábrica. Había a Capela de San Marco, propiedade da Igrexa. Párroco: Francisco Mourelle González. Coadxutor: Francisco Díaz Castroverde de Pontide. Asignados: Pedro Vila Fernández e Luís Aldegunde Dorrego:

Poboación

1840 (198) 1887 (366) 1900 (220) 1910 (272) 1920 (291) 1930 (312) 1940 (344) 1950 (371) 1960 (375) 1970 (267) 1981 (268) 1991 (257) 1996 (271) 2013 (236).

14

SAN PEDRO DE SANTO ANDRÉ DE CHAMOSO

(S. XVII) Señorío do Conde Lemos, agás o Couto de Santo André.

Catastro Marqués de la Ensenada (1753).- Era de Señorío dos Condes de Lemos, agás o COUTO DE SANTO ANDRÉ que pertencía ao Conde de Lemos e ao Marqués de Castelar, que percibían a loitosa. A Casa de Lemos percibía ademais 37 reais e 20 maravedís de vasalaxe e 9 reais e 24 maravedís e por pedido. Estremas da parroquia: Modorra de Bascuas - Marco do Seixo Branco - Arroxo e Porto de Gandarelas - Arroxo enriba ata a Pena Alta - Porto das Bestas - Pena de Monte Ladrón - Marco do Queiño - Pedra Chantada - Arroxo do Lodeiro embaixo ata Fontón - Camiño Real - Ermida de Santa Isabel - Laxes de Bairán - Arroxo de Piñeiros - Enriba da Fonte do Ouro - Modorra de Bascuas. Había 36 casas e 36 unidades familiares. Actividades: 38 colmeas; Tabernas (2): eran do común, e estaban rexidas por Bieito Lourenzo e Xosé Fernández; Siseiros do Viño: os dous taberneiros.

DICIONARIO MADDOZ (1847).- Freguesía do partido, diocese e provincia de Lugo (2 légoas) e Concello do Corgo (un cuarto de légoa); SITUACIÓN: en terreo de chaira, con boa ventilación e CLIMA frío pero san; comprende os lugares de Hospital, Santo André e Vilapene que reúnen 33 CASAS de poucas comodidades; hai unha ESCOLA TEMPORAL; a igrexa parroquial (San Pedro) é única e o seu curato de entrada e de padroado leigo; o cemiterio está no adro da igrexa e en nada prexudica á saúde pública; o TERMO confina polo N. con San Cristovo de Chamoso; polo L. con San Xoán de Corgo; polo S. con Santiago de Gomeán; e polo O. con Santa María Madalena de Manán de Arriba, estendéndose de N. a S. un cuarto de légoa e pouco máis de L. a O.; ten varias fontes de boa auga; baixa un arroxo polo S., que se vai axuntar con outros que forman o río Mazandán, cuxo curso é na Ponte da Torre na parroquia de Santa Catarina de Anseán; o

TERREO é areoso e de boa calidade; a L. ten parte do monte que pertence ao Corgo e Marei pouco poboado; hai soutos con arboredo de carballos e castiñeiros, pasteiros e bos prados; o CAMIÑO ou estrada xeral, así como os veciñais, están en bo estado e o CORREO recíbese de Lugo; PRODUCCIÓN: centeo, patacas, trigo, millo, fabas, liño, herba, castañas, legumes e combustible; cría gando vacún, porcós e ovellas; hai caza de lebres e aves do campo, INDUSTRIA: a agrícola e un muíño fariñeiro; o COMERZO redúcese á venda de algún gando e sobranche das colleitas, nos mercados de Adai e Lugo, onde se abastecen dos artigos de que carecen; POBOACIÓN: 33 veciños e 116 almas; CONTRIBÚE: co seu Concello.

Censo de 1873

CEPA.- (aldea: 1 casa habitada. Total: 1 casa)

HOSPITAL.- (aldea: 7 casas habitadas. Total: 7 casas)

SANTO ANDRÉ.- (aldea: 18 casas habitadas, 1 deshabitada. Total: 19 casas)

VILAPENE.- (aldea: 14 casas habitadas. Total: 14 casas)

Total parroquia: 40 casas habitadas. 1 deshabitada. Total: 41 casas.

Lugares en 1981: HOSPITAL; SANTO ANDRÉ; VILAPENE

Casas

1753 (36) 1847 (33); 1873 (41) 1981 (60)

Datos eclesiásticos

(1915) Parroquia principal, no Arciprestado de Farnadeiros. Poboación: 300 habitantes. Con Casa Reitoral. Era de padroado leigo do Marqués de Castelar e de la Sierra. Dotación: 850 pesetas e 140 pesetas de fábrica. Había a capela de San Marco, propiedade da Igrexa. Párroco: Domingos Cela Lugilde, Alcipreste.

Poboación

1847 (116) 1887 (232) 1900 (260) 1910 (283) 1920 (291) 1930 (312) 1940 (344) 1950 (371) 1960 (375) 1970 (267) 1981 (268) 1991 (257) 1996 (146) 2013 (93)

15

SAN BARTOLOMEU DE CHAMOSO

(S. XVII) Pertencía á Xurisdición da Pobra de Adai, no Marquesado de Sarria.

Catastro Marqués de la Ensenada (1753).- Era de Señorío dos Condes de Lemos, que percibían 77 reais por vasalaxe e 6 e medio por pedido. Estremas da parroquia: Pena da Poza da Insua - Marco de Penasteiriña - Pena da Laxe ou Pena da Cruz - Porto Cabalar - Ponte de Pedra da Agolada - Pena da Abeosa - Marco do Pozo de Molelo - Pena Forcada - Porto do Bexel - Pena do Pozo da Insua. 11 casas e 11 unidades familiares. Actividades: 12 colmeas. Estanquilleiro: Manuel da Penela.

DICIONARIO MADDOZ (1847).- Freguesía do partido, diocese e provincia de Lugo (2 légoas) e Concello do Corgo (un cuarto de légoa); SITUACIÓN: en terreo chan, con boa ventilación e CLIMA frío, pero san; comprende os lugares de Don Mundín, Quintela e San Bartolomeu, que reúnen 15 CASAS de poucas comodidades; hai unha ESCOLA TEMPORAL; a igrexa parroquial (San Bartolomeu) é anexo de San Pedro de Arxemil; o cemiterio encóntrase no adro da igrexa e en nada prexudica á saúde pública; o TERMO confina polo N. coa súa citada matriz; polo L. con San Xoán do Corgo e San Fiz de Bergazo; polo S. con Santiago de Laxosa e San Pedro de Santa Comba, estendéndose de N. a S. unha légoa e cuarto e media de L. a O.; ten fontes de boa auga, e báñaa polo L. o río de San Bartolomeu, que o forman varios regueiros que baixan das freguesías de Barredo, Arcos e Paderne, e polo O. o río de Coeo e outros afluentes que veñen de Carballido, Bascuas e Segovia, unidos arriba formando o do Bao ao S. desta freguesía, e por riba del álzase unha ponte de catro arcos, pola que pasa a estrada que de Madrid se dirixe á Coruña; o TERREO é areoso e de boa calidade, ten montes baixos bastante produtivos, soutos con arboredo de carballos, bidueiros, castiñeiros, algunhas froiteiras, pasteiros e prados; o CAMIÑO ou estrada xeral así como os veciñais encóntranse en estado regular; hai unha TABERNA e o CORREO recíbese de Lugo; PRODUCCIÓN: centeo, patacas, millo, castañas, nabos, algún trigo, herba, legumes, fabas e combustible; cría gando vacún e porcós; hai caza de lebres e aves do monte e pouca pesca; INDUSTRIA: a agrícola e varios muíños fariñeiros; o COMERCIO redúcese á venda de algún gando, queixo e manteiga nos mercados de Lugo e Adai, impórtanse os artigos de que carece; POBOACIÓN: 15 veciños, 79 almas; CONTRIBÚE coas demais freguesías do seu Concello.

Censo de 1873

DEMONDÍN.- (aldea: 3 casas habitadas. Total: 3 casas)

QUINTELA.- (aldeia: 6 casas habitadas, 1 deshabitada. Total: 7 casas)

SAN BARTOLOMEU.- (aldeia: 3 casas habitadas, 1 deshabitada. Total: 4 casas)

Total parroquia: 12 casas habitadas. 2 deshabitadas. Total: 14 casas.

Lugares en 1981: DEMONDIN; QUINTELA; SAN BARTOLOMEU

Casas

1753 (11); 1847 (15); 1873 (14); 1981 (14)

Datos eclesiásticos

(1755) Anexo de San Pedro de Arxemil.

(1915) Non figura como Parroquia.

Poboación

1847 (79); 1887 (68); 1900 (73); 1910 (82); 1920 (99); 1930 (99); 1940 (90); 1950 (82); 1960 (73); 1970 (44); 1981 (38); 1991 (39); 1996 (31); 2013 (22)

16

SAN CRISTOVO DE CHAMOSO

(S. XVII) Pertencia á Xurisdición da Pobra de Adai, no Marquesado de Sarria.

Catastro Marqués de la Ensenada (1753).- Era de Señorío dos Condes de Lemos, que percibían 83 reais por vasalaxe e 9 reais e medio por pedido. Estremas da parroquia: Marco de Tras da Agriña de Lamas - Veiga de Lamas - Arroxo abaixo ata O Trobo - Marco do Prado do Trobo de Estevo Besteiro - Pena do Curuto - Río de Galiñeiro - Veiga de Abuín - Río abaixo ao Arroxo de Barxida - Lagas de Mondín - Fonte de Albite - Rega da Formosa - Pena de Porto Reixeiro - Pena de Polodruero - Fonte das Cabadas - Fonte de Baliñas - Arroxo de Cachamonde - Porto de Lama Longa - Escairo do Conde.- Marco de Tras da Agriña. Había 19 casas e 18 unidades familiares. Actividades: 14 colmeas. Siseiro de Viño: Antonio Lopez. Traficante en bois para Castela: Matías da Fouze. Estanquilleiro: Pedro Silva. Xastre: Xurxo de Cela. Zapateiros: Anxo Arias, Pedro Silva. Tecelás: María Rodríguez, María da Fouze e Ana Madarra. Taberna: Pertencia ao común e estaba arrendada a Antonio López.

DICIONARIO MADDOZ (1847).- Freguesía do partido, diocese e provincia de Lugo (2 légoas) e Concello do Corgo (un cuarto de légoa); SITUACIÓN: nunha chaira riba da estrada xeral de

Madrid á Coruña, con boas ventilación e CLIMA frío pero san; comprende os lugares de Abuín, Don Xulián, Lamas, San Cristovo e Souto que reúnen 32 CASAS de poucas comodidades; a igrexa parroquial (San Cristovo) é anexo de San Xoán do Corgo; o cemiterio está no adro da igrexa e en nada prexudica á saúde pública; hai unha ermida inmediata á estrada xeral coa advocación de San Cristovo; o TERMO confina polo N. con San Bartolomeu de Chamoso, polo L. coa súa citada matriz e con San Fiz de Bergazo; polo S. con Santo André de Chamoso; e polo O. con Santa María de Cabreiros e Santiago de Laxosa; ten fontes de boa auga e báñana uns pequenos arroios que nacen no mesmo termo e van cara o S. a se axuntar ao río Mazandán; o TERREO é areoso, de panasqueira e mediana calidade, e os seus montes pouco poboados, aínda que produtivos cando se rompen; ten soutos con arboredos de castiñeiros e carballos, pasteiros e prados; o CAMIÑO ou estrada xeral que pasa polo medio da freguesía, así como os demais veciñais, están en regular estado; hai unha VENDA-MESÓN con taberna; o CORREO recíbese de Lugo; PRODUCCIÓN: centeo, trigo, orxo, millo, patacas, castañas, liño, nabos, legumes e fabas; cría gando vacún, porcos e ovellas; hai pouca caza; INDUSTRIA: a agrícola; o COMERCIO redúcese á venda de algún gando e teares e aos sobrantes da colleita nos mercados mensuais de Lugo e Adai de onde importan os artigos de que carecen; POBOACIÓN: 32 veciños, 172 almas; CONTRIBÚE: co seu Concello.

Censo de 1873

ABUIN.- (aldeia: 4 casas habitadas, 1 deshabitada. Total: 5 casas)

EIREXE (*).- (aldeia: 3 casas habitadas, 1 deshabitada. Total: 4 casas)

DON XULIÁN.- (aldeia: 6 casas habitadas. Total: 6 casas)

GÁNDARA (*).- (1 casa habitada. Total: 1 casa)

LAMAS (*).- (1 casa habitada. Total: 1 casa)

PENA GRANDE (*).- (1 casa habitada. Total: 1 casa)

SAN CRISTOVO.- (aldeia: 5 casas habitadas, 1 deshabitada. Total: 6 casas)

SOUTO.- (aldeia: 10 casas habitadas, 1 deshabitada. Total: 11 casas)

Total da parroquia: 31 casas habitadas. 4 deshabitadas. Total: 35 casas.

Lugares en 1981: ABUIÍN; DON XULIÁN; SAN CRISTOVO; SOUTO.

Casas

1753 (19); 1840 (32); 1873 (35); 1981 (55)

Datos eclesiásticos

(1915) Parroquia anexa de San Xoán do Corgo, no Arciprestado de Farnadeiros. Poboación: 159 habitantes.

Poboación

1840 (172) 1887 (180) 1900 (184) 1910 (208) 1920 (206) 1930 (179) 1940 (194) 1950 (210) 1960 (172) 1970 (132) 1981 (148) 1991 (124) 1996 (161) 2013 (172)

17

SANTA MARÍA MADALENA DE ESCOUREDA

(S. XVII) Pertencía á Xurisdición da Pobra de San Xiao, no Marquesado de Sarria.

Catastro Marqués de la Ensenada (1753).-Era de Señorío dos Condes de Lemos, que percibían 47 ferrados de centeo por vasalaxe. Estremas da parroquia: Pena de Cortes- Ponte da Pedra - Fonte do Carballo de Escoureda - Marco da Fonte do Novo - Pena da Zarra de Neira - Fonte de Braxán - Fonte Allariz - Couso do Seixo Branco - Fonte de Prado do Paso - Pena de Cortes. Había 14 casas e 14 unidades familiares. Actividades: Muíño de Eirexe, de 3 rodas (Isabel de Bande); Muíño de Ribeira de Penas, de 2 rodas (Manuel do Porto de San Bartolomeu de Braxán (¿) ..Abragán). 25 colmeas.

1816.- Era parroquia matriz, no Arciprestado de Sarria, tendo por anexo a capela de San Bartolomeu de Abragán. A Igrexa tiña catro fanegas e un cuartal de renda en centeo, e por cada enterro percibía, por dereito de foxeiro dous ferrados. Tiña trece veciños e comprendía os lugares de Escoureda e Chousa e dous veciños en Abragán. Había escola de primeiras letras e pertencía á Xurisdición da Pobra de San Xiao.

DICIONARIO MADOZ (1847).- Freguesía do partido, diocese e provincia de Lugo (3 légoas) e Concello do Corgo (2 légoas); SITUACIÓN: Entre os ríos Neira e Tórdea, en terra de chaira polo centro e algo pendente cara N. e S., con boa ventilación e CLIMA temperado e san; comprende os lugares de Abragán, Chousa e Escoureda, que reúnen 20 CASAS de poucas comodidades; ten unha ESCOLA TEMPORAL E INDOTADA; a

igreja parroquial (Santa María Madalena) é única e o seu curato de entrada e padroado leigo; o TERMO confina polo N. con San Bartolomeu de Abragán, polo L. con San Pedro de Bande, do Partido xudicial de Sarria; polo S. con Neira de Cabaleiros e a Pobra; e polo O. coa confluencia dos citados ríos; hai fontes de boa auga, e báñaa o indicado río Tórdea polo N., e polo S. o Neira, ambos dirixen ao O. a se axuntaren na parroquia de San Xulián de Campelo; o Tórdea crúzao un pontón, e o Neira unha ponte de madeira propiedade do Señor da Pobra; o TERREO na súa maior parte é de boa calidade; ten o Monte Acevedo poboado de grixo e matas baixas, soutos de carballos e castiñeiros; hai excelentes prados aínda que de curta extensión; o CAMIÑO que da Pobra dirixe a Castroverde, encóntrase en estado regular e o CORREO recíbese da estafeta da Pobra de San Xiao, os días que vai e ven de Sarria para Lugo; PRODUCCIÓN: centeo e patacas; cría gando vacún, porcos, ovellas e algúns cabalos; hai caza de perdices e lebres e pesca de troitas e anguías; INDUSTRIA: a agrícola, varios teares e dous muíños fariñeiros; COMERCIO redúcese á venda de algún gando, gra, manteiga e queixos; POBOACIÓN: 33 veciños, 115 almas; CONTRIBÚE: co seu Concello.

Censo de 1873

ABRAGÁN.- (aldea: 3 casas habitadas. Total: 3 casas)

CHOUSA.- (aldea: 5 casas habitadas, 3 deshabitadas. Total: 8 casas)

ESCOUREDA.- (aldea: 5 casas habitadas, 1 deshabitada. Total: 6 casas)

Total da parroquia: 13 casas habitadas. 4 deshabitadas: Total: 17 casas.

Lugares en 1981: ABRAGÁN, CAMPO, CARRETERA; CHOUSA, ESCOUREDA

1870: 16 casas habitadas e 1 a deshabitada. Total: 17 casas

Casas

1753 (14); 1840 (33); 1873 (17); 1981 (45)

Datos eclesiásticos

(1755) Parroquia principal no Arciprestado de Sarria. Era de padroado leigal da Casa de Lánacara. Renda: 2.000 reais.

(1915) Parroquia principal, no Arciprestado de Farnadeiros, tiña por anexo a San Pedro de

Maceda. Poboación: 204 habitantes. Tiña Casa Retoral. Tornaban na presentación o Conde Lemos e o Señor da Casa de Lánacara e Toirán. Dotación: 820 pesetas e 236 pesetas de fábrica. No lugar de Abragán había a capela de San Bartolomeu, propiedade da Igrexa. Párroco : Elías Fernández Díaz.

Poboación

1847 (115) 1887 (144) 1900 (161) 1910 (171) 1920 (178) 1930 (173) 1940 (178) 1950 (192) 1960 (160) 1970 (118) 1981 (146) 1991 (150) 1996 (140) 2013 (112)

18

SANTO ESTEVO DE FARNADEIROS

(S. XVII) Pertencía á Xurisdición da Pobra de Adai, no Marquesado de Sarria.

Catastro Marqués de la Ensenada (1753).- Señorío: Condesa de Lemos Estremas da parroquia: Pena do Ramallo - Barreiras do Francés - Lagoa dos Arrieiros - Cerro dos Fornos - Carrilleira dos Carros - Fonte dos Lobos - Escairo da Abrea - Río Miño - Caneiro dos Meras, río abaixo - Pena do Pozo de Arxoá - Marco do Ramallo. 16 casas e 16 unidades familiares. Actividades: Muíño da Fervenza do Muíño, de 3 rodas (Bernardo de Bande); Muíño da Fervenza do Muíño, de 3 rodas (Domingos de Bande).

DICIONARIO MADDOZ (1847).- Freguesía do partido, diocese e provincia de Lugo (2 légoas) e Concello do Corgo (1 légoa e cuarto); SITUACIÓN: nunha montaña con inclinación ao O. por riba da marxe esquerda do río Miño, en Terra de Chamoso; o seu CLIMA é frío e padécense algunhas febres e dores de costado; comprende os lugares de Fervenza, Reguengo e Santo Estevo; hai fontes ou mananciais, cuxas augas son malas, agás as dos Amieiros; a igrexa parroquial (Santo Estevo) é anexo de San Pedro de Farnadeiros, e o cemiterio está no adro da igrexa; o termo esténdese a máis dun cuarto de légoa e confina a N. coa matriz; ao L. coa de Sabarei e Lapío, ao S. coa de Cerceda e ao O. báñaa o indicado río Miño, ao que baixa o arroio chamado Logo, que nace dentro do seu termo; o TERREO é estéril nos altos ao paso que a parte baixa préstase ben para o cultivo e encóntrase nela algún arboredo de carballos e castiñeiros; os CAMIÑOS son locais e o CORREO recíbese de Lugo; PRODUCCIÓN: centeo, patacas, nabos, liño, millo, legumes e castañas, cría gando vacún e porcos; hai pouca caza e moita pesca aínda que non se dedican a ela os naturais; INDUSTRIA: a agrícola e dous muíños fariñeiros; POBOACIÓN:

15 veciños, 87 almas; CONTRIBÚE: co seu Concello.

Censo 1873

CAMPO.- (aldea: 4 casas habitadas. Total: 4 casas)

CASTRO.- (aldea: 4 casas habitadas. Total: 4 casas)

FERVENZA.- (aldea: 1 casa habitada, 1 deshabitada. Total: 2 casas)

REGUENGO.- (aldea: 3 casas habitadas. Total: 3 casas)

VILA.- (aldea: 6 casas habitadas, 1 deshabitada. Total: 7 casas)

Total da parroquia: 18 casas habitadas. 2 deshabitadas. Total: 20 casas.

Lugares en 1981: CAMPO; CASTRO; REGUENGO; VILA

Casas

1753 (16); 1847 (15); 1873 (20); 1981 (30)

Datos eclesíasticos

(1915) Parroquia anexa de San Pedro de Farnadeiros, no Arciprestado de Farnadeiros. Poboación: 195 habitantes. Párroco: Manuel Saco Cedrón.

Poboación

1847 (87) 1887 (105) 1900 (141) 1910 (145) 1920 (144) 1930 (149) 1940 (151) 1950 (155) 1960 (108) 1970 (92) 1981 (81) 1991 (77) 1996 (70) 2013 (56)

19

SAN PEDRO DE FARNADEIROS

(S. XVII) Pertencía á Xurisdición da Pobra de Adai, no Marquesado de Sarria e en parte ao Cabido de Lugo.

Catastro Marqués de la Ensenada (1753).- Señorío: Condesa de Lemos. Estremas da parroquia: Carballo de Ledo - Fonte do Serrón - Marco de Seixo Pardo - Couso Vedral - Olmo da Veiga de Arriba - Lugar de Vilanova - Lousa do Sibeiro - Río Miño abaixo - Gadoi - Marco do Común - Carrilleira do Cadabal - Fonte da Loba - Lagoa dos Arrieiros - Marco de Moas - Carballo de Ledo. 30 casas, 30 unidades familiares. Actividades: Muíño de Pereiroá, de 1 roda (Domingos e Bernabé Arias); Muíño de Pereiroá, de 1 roda (Antonio González); Muíño de Pereiro,

de 1 roda (Pedro Bentura). 23 colmeas. Taberna: era do común, arrendada a Domingos do Barrio, tamén siseiro do viño. Estanquilleiro: Xoán da Vila.

DICIONARIO MADDOZ (1847).- Freguesía do partido, diocese e provincia de Lugo (2 légoas) e Concello do Corgo (1 légoa); SITUACIÓN: nunha altura á esquerda do río Miño na estrema da Terra de Chamoso; o seu CLIMA é frío e san, se ben experimentáanse algunhas febres; comprende os lugares e casas da Bacariza, Folarón, Fompedriña, Fonte, Fornos, Outeiro, Pacio, Pousada, Quintela, San Pedro, Serrande, Trasfontes, Vilar de Abaixo e Vilar de Arriba que reúnen 34 CASAS; a igrexa parroquia (San Pedro) é matriz de Santo Estevo de Farnadeiros e o Curato de entrada e presentación ordinaria; o cemiterio está cercado e a carón do adro da igrexa mais con boa ventilación; o TERMO esténdese por onde máis un cuarto de légoa, confinando ao N. co de San Fiz de Paradela; ao L. Anseán; ao S. o referido Santo Estevo de Farnadeiros e polo O. Santalla de Quinte; hai moitos mananciais de auga potable; o TERREO polo xeral é montañoso e estéril na parte alta, ao paso que se acha cuberta de arboredo e parte para o cultivo na parte baixa: os CAMIÑOS son locais e así como o que vai de Lugo a Monforte, pola Ponte de Neira, son malos e lmacentos; o CORREO recibe na capital da provincia; PRODUCCIÓN: centeo, patacas, nabos, liño, algún millo, castañas e outras froitas; cría gando vacún, ovellas e porcos e hai algunha caza; INDUSTRIA: agrícola e COMERCIO: o que lle proporcionan os mercados de Lugo; POBOACIÓN: 34 veciños, 132 almas; CONTRIBÚE: co seu Concello.

Censo de 1873

BACARIZA.- (aldea: 3 casas habitadas. Total: 3 casas)

FENTAL.- (aldea: 4 casas habitadas, Total: 4 casas)

FOLARÓN.- (aldea: 3 casas habitadas. Total: 3 casas)

FOMPEDRIÑA.- (aldea: 3 casas habitadas. Total: 3 casas)

FORNOS (*).- (aldea: 4 casas habitadas. Total: 4 casas)

MONTE (*).- (aldea: 4 casas habitadas. Total: 4 casas)

MOREIRA (*).- (aldea: 1 casa habitada, 1 deshabitada. Total: 2 casas)

OUTEIRO.- (aldea: 1 casa habitada, 1 deshabitada. Total: 2 casas)

PACIO.- (aldea: 4 casas habitadas. Total: 4 casas)

PELAMIO.- (aldea: 2 casas habitadas. Total: 2 casas)

POUSADA (*).- (aldea: 4 casas habitadas. Total: 4 casas)

QUINTELA (*).- (aldea: 1 casa habitada. Total: 1 casa)

SAN PEDRO.- (aldea: 2 casas habitadas, 1 casa deshabitada. Total: 3 casas)

SERNANDE.- (aldea: 2 casas habitadas. Total: 2 casas)

TRASFONTAO.- (aldea: 2 casas habitadas. Total: 2 casas)

VEIGADE ARRIBA (*).- (aldea: 2 casas habitadas. Total: 2 casas)

VILAR.- (aldea: 4 casas habitadas. Total: 4 casas)

VILASUSAO.- (aldea: 4 casas habitadas. Total: 4 casas)

Total da parroquia: 50 casas habitadas. 3 deshabitadas. Total: 53 casas

Lugares en 1981: FENTAL; FOLARÓN; FOMPEDRIÑA; OUTEIRO; PACIO; PELAMIO; SAN PEDRO; SERNANDE; TRASFONTAO; VACARIZA; VILAR; VILASUSAO.

Casas

1753 (30); 1847 (34); 1873 (53); 1981 (72)

Datos eclesiásticos

(1915) Parroquia principal, no Arciprestado de Farnadeiros, tiña por anexos a Santo Estevo de Farnadeiros e Santalla de Quinte. Era de padroado eclesiástico do Cabido de Lugo. Había a Capela de San Bartolomeu, propiedade da Casa de Quintela. Poboación: 310 habitantes. Casa Retoral. Dotación: 1.200 pesetas e 332 pesetas de fábrica. Párroco: Manuel Saco Cedrón. Asignado: Manuel Fernández Castro.

Poboación

1847 (132) 1887 (226) 1900 (225) 1910 (232) 1920 (311) 1930 (253) 1940 (257) 1950 (263) 1960 (264) 1970 (198) 1981 (166) 1991 (171) 1996 (152) 2013 (116)

20

SANTO ESTEVO DE FOLGOSA

Pazo de Piñeiro en Folgosa (arquivo fotográfico Mario Outeiro)

(S. XVII) Pertencía á Xurisdición da Pobra de Adai, no Marquesado de Sarria.

Catastro Marqués de la Ensenada (1753).- Era de Señorío dos Condes de Lemos que percibían 100 reais por vasalaxe e 16 reais por pedido. Estremas da parroquia: Pena Aguda - Marco do Cotollón - Camiño Real - O Rodelo - Marco da Zarra do Lodeiro - Pedreira do Coto - Fonte da Bica da Cal - Arroxo abaixo ata a Fonte de Escornacabras - Ponte da Silva - Marco da Veiga de Anzelos - Marco do Castro da Silva - Marco da Bragada - Pena Aguda. 23 casas e 23 unidades familiares. Muíño de Pumarega, de 1 roda (Domingos Caldeiro Díaz). Actividades: 73 colmeas. 2 Tabernas, do común, gobernadas por André Arias de San Pedro da Santa Cruz do Picato.

DICIONARIO MADDOZ (1847).- Freguesía do partido, diocese e provincia de Lugo (3 légoas) e Concello do Corgo (1 légoa); SITUACIÓN en terreo desigual e en Terra de Chamoso, con boa ventilación e CLIMA húmido; as doenzas máis comúns son febres e catarros; comprende os lugares de Monte de Silva, Piñeiro e Santo Estevo que reúnen 30 CASAS de poucas comodidades; ten unha ESCOLA TEMPORAL INDOTADA; a igrexa parroquial (Santo Estevo) é anexo de San Martiño de Folgosa; o TERMO confina polo N. coa citada matriz; polo L. con Sobrado de Picato; por S. coa ribeira de Vilalpape; e polo O. con Santa María de Franqueán; estendéndose por onde máis media légoa; hai fontes de boa auga e báñana

dous regueiros que corren a se reuniren a carón da Ponte de Gomeán, cruzados antes por algúns pontigos; o TERREO é algo húmido, de lousa e bastante fértil, e os montes de Carboeiro, O Picote, o da Fárbeda poboados de mato baixo; abonda o arboredo de carballos, pasteiros e prados, de boa calidade; a estrada xeral que de Madrid se dirixe a A Coruña está en estado regular, e o CORREO recíbese de Sobrado do Picato; PRODUCCIÓN: centeo, patacas, liño, nabos, fabas e outras legumes, castañas e demais froitas; cría gando vacún, porcos, ovellas e cabras; Caza, lebres, perdices e outras aves; INDUSTRIA: a agrícola e dous muíños fariñeiros que traballan por tempadas por falta de augas; COMERCIO: redúcese á venda de algún gando e froitos sobrantes nos mercados de Lugo, Adai e Sobrado, onde se proveñen dos artigos de que carecen; POBOACIÓN: 33 veciños, 159 almas; CONTRIBÚE: co seu Concello.

Censo 1873

CARBOEIRO.- (aldea: 2 casas habitadas. Total: 2 casas)

MONTE DA SILVA.- (aldea: 4 casas habitadas. Total: 4 casas)

PIÑEIRO.- (aldea: 7 casas habitadas, 1 deshabitada. Total: 8 casas)

SANTO ESTEVO.- (aldea: 10 casas habitadas, 3 deshabitadas. Total: 13 casas)

VEIGA DE ANZUELOS.- (aldea: 2 casas habitadas. Total: 2 casas)

Total da parroquia; 25 casas habitadas. 4 deshabitadas. Total: 29 casas.

Lugares en 1981: CARBOEIRO; MONTE DA SILVA; PIÑEIRO; MONTE DA SILVA; VEIGA DE ANZUELOS

Casas

1753 (23); 1847 (30); 1873 (29); 1981 (33)

Datos eclesiásticos

(1915) Non figura como parroquia.

Poboación

1847 (159) 1887 (168) 1900 (137) 1910 (147) 1920 (175) 1930 (141) 1940 (138) 1950 (221) 1960 (153) 1970 (115) 1981 (98) 1991 (99) 1996 (77) 2013 (55)